

რუსეთისა და კავკასიის ბიპოლარული
მხატვრული სახეები XIX საუკუნის
ქართულ ლიტერატურაში
Bipolar Tropology
of Russia and the Caucasus in the 19th
century In Georgian literature

ცირა ბარამიძე
Tsira Baramidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლიტერატურა, XIX საუკუნე, რუსეთი,
კავკასია, მხატვრული სახე.

Keywords: Georgian literature, XIX century, Russia, Caucasus, Tropology.

მოხსენებაში გაანალიზებულია რუსეთისა და კავკასიის ბიპოლარული მხატვრული სახეები XIX საუკუნის ქართულ ლიტერატურაში ისტორიული რეალობის გათვალისწინებითა და ლიტერატურის შედარებითი ანალიზის საფუძველზე. მოცემულია მცდელობა, აიხსნას, თუ რა სახის ცვლილებები გამოიწვია ქართულ ლიტერატურაში XIX საუკუნის დასაწყისში საქართველოს სახელმწიფოებრიობის დაკარგვამ და მანამდე იმ პროცესებმა, რომელთა შედეგადაც გეორგიევსკის ტრაქტატით საქართველომ ერთგვარად მიუხურა კარი აღმოსავლეთს და ახალი გეოპოლიტიკური არეალის წევრი გახდა; მოცემულია მცდელობა, აიხსნას, თუ როგორ გაიყო ქართული საზოგადოებრივი აზრი (მამათა და შვილთა ბრძოლა) კავკასიაში რუსეთის შემოსვლისა და დამკვიდრების შესახებ; რა შედეგი გამოიღო საქართველოს მიერ უნივერსალური ქრისტიანული ისტორიის სასარგებლოდ საკუთარი სახელმწიფოებრიობის ისტორიის ნებსით თუ უნებლიეთ დათმობამ; როგორ აისახა ქართულ მწერლობაში, რომ „რუსულ მართლმადიდებლურ მესიანიზმს“ არაფერი ჰქონდა საერთო ქართულ ქრისტიანობასთან და, უფრო მეტიც, ქართულ ეროვნულ სულთან.

XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურა ზედმიწევნით კარგად ასახავდა ეპოქათა მიჯნაზე მიმდინარე კულტურულ-ცივილიზაციურ პროცესებს, ქართულ-კავკასიური ცივილიზაციის ნეგატიურ ესტიმაციას რუსეთის მხრიდან და, შესაბამისად, არსებულ ისტორიულ გეოპოლიტიკურ რეალობას. ლიტერატურა ასახავდა ქართული საზოგადოების კრიზისს ცივილიზაციური არჩევანის წინაშე გაურკვევლობის გამო. ვფიქრობ, რომ სწორედ ამ ცივილიზაციური კრიზისის დაუძლეველობამ (და, განსაკუთრებით, ილიას მკვლელობამ) შეაპირობა მე-20 საუკუნის დასაწყისში საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანმოკლეობა და ახალი სულიერი კრიზისი ცივილიზაციურ კრიზისთან ერთად. მოხსენებაში განხილულია XIX საუკუნე, როგორც გეოპოლიტიკური ცვლილებების ეპოქა და ამ ცვლილებებისა და კრიზისის ასახვის გზები ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში.

ლიტერატურა:

1. **გოგებაშვილი, ი.** (1976). დედაენა. თბილისი: გამომცემლობა „განათლება“.
2. **ყიფიანი, დ.** (2019). თხზულებანი, ტ. IV. თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

3. **აბაშიძე, კ.** (1970). ეტიუდები მე-19 საუკუნის ქართული ლიტერატურის შესახებ. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
4. **ევგენიძე, ი.** (2000). ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან. თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
5. **სეფიაშვილი, ნ.** (2015). ქართული ლიტერატურული პროცესის ძირითადი ტენდენციები 1890-იან-1900-იან წლებში. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi/natia_sefiashvili.pdf
6. **XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა**, ტ. II, III, (2012), VIII (2018), რედაქტორები ქ. გიგაშვილი, მ. ნინიძე, თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“ (შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტი).
7. **ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია**, II. (2010), თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. http://press.tsu.ge/data/file_db/nashromebi/minashvili_axali_qartuli_LITERATURA%20II.pdf.

The report analyzes the bipolar tropology of Russia and the Caucasus in the Georgian literature of the XIX century, taking into account the historical reality and a comparative analysis of the literature. An attempt is made to explain what kind of changes in Georgian literature were caused by the loss of Georgian statehood in the early 19th century and the processes before which Georgia somehow closed its doors to the East under Georgievsky's treatise and became a member of a new geopolitical area; An attempt is made to explain how Georgian public opinion (the struggle of fathers and sons) was divided over Russia's entry and establishment in the Caucasus; What was the result of Georgia's voluntary or involuntary surrender of the history of its statehood in favor of universal Christian history? How it was reflected in Georgian literature that "Russian Orthodox Messianism" had nothing to do with Georgian Christianity and, moreover, with the Georgian national spirit.

The Georgian literature of the XIX century thoroughly reflected the ongoing cultural-civilizational processes at the turn of the epochs, the negative evaluation of the Georgian-Caucasian civilization by Russia and, consequently, the existing historical geopolitical reality. The literature reflected the crisis of the Georgian society due to the uncertainty in front of the civilized choice. I think that the invincibility of this civilizational crisis (and, especially, the assassination of Ilia) led to the short-lived independence of Georgia in the early 20th century and a new spiritual

crisis with a civilizational crisis. The report discusses the XIX century as an era of geopolitical changes and ways to reflect these changes and crises in Georgian fiction.

References

1. **Abashidze, K.** (1970). *Etiudebi me-19 saukunis qartuli literaturis shesaxeb*. Tbilisi: gamomcemloba „Sabwosa Saqartvelo“ [1. Abashidze K. (1970). *Etudes about 19th century Georgian literature*. Tbilisi, Publishing House “Soviet Georgia”].
2. **Evgenidze, I.** (2000). *narkvevebi qartuli literaturis istoriidan*. Tbilisi: Tbilisis saxelmwifo universitetis gamomcemloba. [Evgenidze I. (2000). *Essays from the history of Georgian literature*. Tbilisi, Tbilisi State University Publishing House].
3. **Sepiashvili, N.** (2015). *qartuli literaturuli procesis ziritadi tendenciebi 1890-ian _ 1900-ian wlebshi*. [Sepiashvili N. (2015). *The main tendencies of the Georgian literary process in the 1890s-1900s*]. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi/natia_sefiashvili.pdf
4. **XIX-XX saukuneebis epistoluri memkvidreoba**, t. II, III, (2012), VIII (2018), redaqtoebi: Gigashvili k., Ninidze m., Tbilisi: gamomcemloba „Universali“ [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries, Volumes II, III, (2012), VIII (2018), editors: Gigashvili K., Ninidze M, Tbilisi, Publishing House “Universali”].
5. **Axali qartuli lieraturis istoria**, II. (2010), Tbilisis universitetis gamomcemloba. [History of New Georgian Literature, II. (2010), Tbilisi: Tbilisi University Press]. http://press.tsu.ge/data/file_db/nashromebi/minashvili_axali_qartuli_LITERATURA%20_II.pdf